

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

I. DENETİMİN TARİFİ, FELSEFESİ, YARARLARI VE TÜRLERİ	4
1. Denetim ve Denetim Kavramı	4
a. Teftiş	4
b. Revizyon (inceleme)	4
c. Kontrol (murakabe)	4
d. Araştırma	4
2. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları	4
a. Mesleki eğitim ve yeterlilik	4
b. Bağımsızlık	5
c. Mesleki özen	5
3. Kooperatiflerde Denetimin Amacı ve Felsefesi	5
4. Kooperatiflerde Denetim Türleri	5
a. İç denetim	5
aa. Genel kurul denetimi	5
bb. Ortakların denetimi	5
cc. Denetçilerin Denetimi	6
b. Üst denetim	6
c. Dış denetim	6
5. Kooperatiflerde Denetçi Gereksinimi ve Denetimin Faydaları	6
II. DENETÇİLERİN SEÇİMİ, GÖREVLERİ VE GÖREVLERİNİN SONA ERMESİ	6
1. Kooperatiflerde Denetçi Olabilmenin Şartları	6
2. Denetçilerin Atanması ve Seçimi	7
a. Denetçilerin kooperatifin kuruluş aşamasında atanması	7
b. Denetçilerin kooperatifin genel kurulunca seçilmesi	7
3. Denetçilerin Sayısı ve Görev Süreleri	8
4. Kooperatif Denetçilerinin Ücretlerinin Belirlenmesi	8
5. Denetçiliğin Boşalması Halinde Yapılacaklar	8
6. Denetçilik Görevinin Sona Erme Halleri	9
a. Azil	9

b. İstifa	9
c. Seçilme şartlarının kaybedilmesi	9
d. Ölüm veya zorunlu bir nedenden dolayı görevi yapamayacak duruma gelme	9
7. Denetçilerin Tescil ve İlanı	9
III. DENETÇİLERİNİN GÖREV, YÜKÜMLÜLÜK VE SORUMLULUKLARI	9
1. Denetçilerin Görev ve Yükümlülükleri	9
1.1. Denetçilerin Kooperatifler Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri	11
a. İşletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemek	11
b. Defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadığını incelemek	11
c. İşletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemek	12
d. Ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını incelemek	13
e. Genel kurulu toplantıya çağırmak	13
f. Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak	13
g. Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde yedek yönetim kurulu üyesi çağırmak	14
h. Açıklama yapma yükümlülüğü	14
ı. Yıllık rapor düzenleme yükümlülüğü	14
i. Noksanlık ve kanun veya ana sözleşmeye aykırılıkları haber verme yükümlülüğü	15
j. Toplantılara katılma yükümlülüğü	15
k. Sır saklama yükümlülüğü	15
1.2. Denetçilerin Türk Ticaret Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri	16
a. Kuruluştaki yolsuzlukları araştırmak	16
b. Kooperatif kasasını teftiş etmek	16
c. Kıymetli evrakın mevcut olup olmadığını araştırmak	16
d. Tasfiye işlerine nezaret etmek	16
e. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açmak	17
f. Kooptasyon (Denetçi tayin etmek)	17
2. Denetçilerin Sorumlulukları	17
2.1. Hukuki sorumluluk	17

a. Denetçilerin hukuki sorumluluk halleri	18
aa. Kuruluştan doğan sorumluluk	18
bb. Sırların açıklanmasından doğan sorumluluk	18
cc. Özen borcu yükümlülüğü	18
dd. Kötü niyetli olarak iptal davası açmalarından doğan sorumluluk	18
b. Hukuki sorumlulukta takip	19
c. Denetçilerin hukuki sorumluluktan kurtulma halleri	19
aa. Kusursuzluğun ispat edilmesi	19
bb. İbra edilme	19
cc. Zaman aşımının geçirilmesi	20
2.2. Cezai sorumluluk	20
a. Kooperatifler Kanunu'na göre cezai sorumlulukları	20
b. Türk Ticaret Kanunu'na göre cezai sorumlulukları	21
c. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai sorumlulukları	21
IV. DENETİM KURULU RAPORLARININ DÜZENLEME ŞEKLİ VE DENETÇİLERİN ÇALIŞMA USULLERİ	22
1. Denetim Kurulu Raporlarının Düzenlenme Şekli	22
2. Denetçilerin Rapor Hazırlarken Uymaları Gereken İlkeler	23
3. Kooperatifin Defter ve Belgelerinin İnceleme Yeri ve Usulü	24
4. Kooperatiften Belge ve Bilgi İstenmesi	24
5. Denetçilerin Sayısı Birden Fazla İse Çalışma Şekli	24
6. Denetçilerin Kooperatifle İş Yapma Yasağı	25

I. DENETİMİN TARİFİ, FELSEFESİ, YARARLARI VE TÜRLERİ

1. Denetim ve Denetim Kavramı:

Belirlenmiş kurallar gereğince, görevlendirilen kişilerin görevlerini gereği gibi yapıp yapmadığı veya görevleriyle ilgili kurallardan ayrılmış ayrılmadıklarının araştırılmasına, dar anlamda denetim denir.

Geniş anlamda denetim ise, yapılanların ilke ve kurallara uygun olup olmadığının belirlenmesinin yanında, bu ilke ve kuralların gerektiğinde değiştirilmesine yönelik önerilerde bulunulması, denetlenen kişilere rehberlik edilmek yoluyla eğitici olunması, suç oluşturan tutum ve davranışları olanlar hakkında mevzuat hükümlerinin uygulanması olarak tanımlanabilir.

Denetim kavramı revizyon, kontrol, murakabe, teftiş ve araştırma gibi alt başlıklar halinde incelenebilir. Bu kavramlar yakın anlam taşımakla birlikte farklılıklarıyla birlikte şu şekilde tanımlanabilirler:

a. Teftiş: Resmi bir otoritenin varlığını içeren teftiş araştırmak ve soruşturmak anlamlarına gelmektedir. Bir şeyin aslını, doğrusunu veya işlerin iyi yürütülüp yürütülmediğini anlamak için yapılan inceleme anlamında da kullanılmaktadır.

b. Revizyon (inceleme): Gözden geçirmek, tekrar incelemek gibi anlamlar taşır. Bir kişi ya da bir kuruluşun faaliyetlerinin ayrıntılarını anlamaya çalışmak, bir konunun her yönüyle açıklanması olarak da anlaşılmaktadır. Bu kavram daha çok muhasebe içerikli incelemelerde kullanılmaktadır.

c. Kontrol (murakabe): Karşıt belge ya da kayıt aracılığıyla bir şeyin doğruluğunu incelemek ve araştırmaktır. Kontrol en geniş tanımıyla bir amaca varılıp varılmadığının veya hangi ölçüde varılmış olduğunun incelenmesidir.

Kontrol, yalnız araştırma ve inceleme ile sınırlı değildir. Denetime esas olacak ölçütleri, işlemlerin sonuçları, bu işlemlerin hedeflerinden sapmalarını ve bu sapmaların düzeltilmesi için gerekli olan önlemleri de gösterir.

d. Araştırma: Bir konunun belirlenen bir yöntem ile en ince detayına kadar her yönüyle incelenmesidir.

2. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları:

Genel Denetim Standartları, denetçilerin görevini gerektiği biçimde yapılması için gereken kişisel özellikleri kapsamaktadır. Amaç, denetçinin görevini gereği gibi yapabilmesi ve saygınlığının korunmasıdır. Genel kabul görmüş denetim standartlarını şu şekilde sınıflandırılabilir;

a. Mesleki eğitim ve yeterlilik: Denetim, uzman olarak gerekli teknik eğitim ve yeteneğe sahip bulunan kişi ya da kişilerce yapılmalıdır. Denetçi, denetçilik görevini ve sorumluluğunu yerine getirebilecek eğitim ve mesleki yeterliliğe sahip olmalıdır. Gerekli eğitim ve mesleki yeterlilik öğrenim hayatında edinilen bilgi, meslekte edinilen deneyim, eğitim programları, kurs ve seminer yolları ile elde edilebilir.

b. Bağımsızlık: Denetçi veya denetçiler, denetim görevi ile ilgili bütün konularda bağımsız davranmalıdır. Denetçiler görevleri sırasında kooperatif ortaklarının veya yöneticilerin ya da herhangi üçüncü bir kişinin etkisi altında kalmamalıdır.

c. Mesleki özen: Denetçi veya denetçiler, denetim yapılmasında ve raporun hazırlanmasında gereken mesleki titizliği göstermelidir. Denetçilerin sadece teknik açıdan yeterli ve bağımsız olması yeterli değildir. Denetim faaliyetleri denetçi tarafından dikkatli ve titiz bir biçimde yürütülmeli ve denetlenenle ilgili konular faaliyetin önemine göre ele alınmalıdır.

3. Kooperatiflerde Denetimin Amacı ve Felsefesi:

Kooperatifler açısından denetim, kooperatiflerin tüm faaliyetlerinin mevzuat hükümleri, kanun, tüzük, yönetmelik, ana sözleşme, genel kurul kararları ve iyiniyet esaslarına uygun olup olmadığının araştırılması için yapılan tüm çalışmalardır.

Kooperatiflerde denetim kendinden beklenen amaca hizmet etmelidir. Kooperatifte denetimden beklenen amaç; yanlışlıklardan ve yolsuzluklardan arınmış bir kooperatif yapısına ulaşmak için tüm eksikliklerin tamamlanması ve yanlışlıkların düzeltilmesidir. Bu nedenle denetimin amacı yıpratmak ya da cezalandırmak değil, yapıcı sonuçlar elde etmek olmalıdır. Ancak, art niyet ya da kötü amaç izlenimi veren en küçük bir bilgi veya bulguya ulaşıldığında inceleme ve araştırmaların yoğunlaştırılması ve bu konuda gereğinin yapılması gerekliliktir.

4. Kooperatiflerde Denetim Türleri:

Kooperatiflerde iç denetim, üst denetim ve dış denetim olmak üzere başlıca üç türlü denetim vardır.

a. İç denetim: İç denetim, kooperatifin tüm faaliyetlerinin gözden geçirilmek suretiyle yapılan bir denetimdir. Amacı, kooperatifin her türlü zararlara karşı korunup korunmadığının, faaliyetlerin mevzuatla uyum içinde yürütülüp yürütülmediğinin araştırılmasıdır. İç denetim, kooperatif genel kurulu, ortakları ve denetçilerce yapılmaktadır.

aa. Genel kurul denetimi: Kooperatifte yapılan tüm iş ve işlemlerin genel kurulda görüşülmesi, zorunlu organların seçilmesi, bu organların ibra edilmesi ve gerekirse hukuki sorumluluklarına gidilmesi amacıyla yapılır.

bb. Ortakların denetimi: Kooperatif yöneticilerinin çalışmalarının yeterli olup olmadığı, bu faaliyetlerin kooperatifin amacına ulaşmaya imkan verip vermediği, aksaklıklar varsa bunların tespiti ortakların yapacakları denetim ile tespit edilebilir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda kooperatif ortaklarına denetim yapmaları için verilen haklar aşağıda özetle belirtilmiştir:

1. Bilgi edinme ve suret istemek (KK m.24, 25),
2. İzin almak kaydıyla defter ve belgeleri incelemek (KK m.25),
3. Genel kurul toplantılarına katılmak, seçmek ve seçilmek (KK m.26),
4. Genel kurulu toplantıya çağırmak (KK m.44),
5. Gündeme madde eklemek (KK m.46, f.3),

6. Dava etmek (KK m.65, 66),

cc. Denetçilerin Denetimi: Genel kurul namına yönetim kurulunun bütün işlem ve hesaplarının incelenmesi faaliyetleridir. Denetçiler bu faaliyetleri mevzuat hükümleri gereği, kendilerine verilen görev, yetki ve sorumluluklar kapsamında gerçekleştirmektedir.

b. Üst denetim: Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin kanun ve ana sözleşme gereğince ya da Bakanlığın görev vermesi durumunda kendilerine ortak kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemesidir.

c. Dış denetim: Kooperatifin, kendi personeli veya kooperatifle doğrudan ilgili olmayan, bağımsız bir denetim organı, grubu veya kişisi tarafından denetlenmesidir. Bakanlık, noter, sicil memurluğu ve bağımsız denetim kuruluşlarınca yapılacak denetim birer dış denetimdir.

5. Kooperatiflerde Denetçi Gereksinimi ve Denetimin Faydaları:

Kooperatif ortaklarının, kooperatifin faaliyetleri ya da bu faaliyetleri düzenleyen mevzuat hükümleri konusunda bilgi sahibi olmaları beklenemeyeceği gibi ortakların kooperatifin tüm işlem ve hesaplarını denetleyecek imkan ve mesleki bilgilerinin olması mümkün olmayabilir. Diğer yandan, kooperatiflerin tüm ortaklarına tek tek tüm belge ve bilgilerini sunmaları da imkan dahilinde bulunmamaktadır.

Bu durumda, kooperatifin tüm işlemlerinin, kooperatifin faaliyetlerine engel olmadan en kısa zamanda, en verimli bir şekilde denetlenmesi ve aynı zamanda ortakların haklarının korunmasının sağlanması amacıyla kooperatiflerde denetçilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu itibarla, genel kurulca denetçi ya da denetçiler seçilmektedir. Bu şekilde seçilen denetçi veya denetçiler, genel kurul namına kooperatifi denetlemekte ve en kısa zamanda denetimden beklenen faydaya ulaşabilmektedir.

Kooperatiflerde denetimin faydaları şu şekilde özetlenebilir:

1. Denetimde zamana bağlılık olmaması nedeniyle kooperatif yöneticilerinin her an hazırlıklı olmaları ve işlerini mevzuata uygun yapmaları sağlanır,
2. Denetim eğitici ve öğreticidir, kooperatif yönetim kurulunun mevzuat bilgisinin gelişmesini sağlar.
3. Denetim caydırıcıdır, kooperatifte mevzuata aykırı işlemleri ve suç işleme eğilimini azaltır.

II. DENETÇİLERİN SEÇİMİ, GÖREVLERİ VE GÖREVLERİNİN SONA ERMESİ

1. Kooperatiflerde Denetçi Olabilmenin Şartları:

Kooperatiflere, denetçi olabilmek için şu şartlar aranır:

1. Türk vatandaşı olmak (KK m.65, f.3; m.56, f.1),
2. Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye

fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre mahkum olmamak (KK m.65, f.3; m.56, f.1)

3. Aynı zamanda kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak (KK m.98, TTK m.347, f.4),
4. Aynı zamanda kooperatif memuru olmamak (KK m.98, TTK m.347, f.4),
5. Daha önce kooperatifin yönetim kurulu üyeliğinde bulunmuşsa, genel kurulca yönetim kurulu üyeliği görevlerinden dolayı ibra edilmiş olmak (KK m.98, TTK m.347, f.4),
6. Yönetim kurulu üyelerinin altsoyu ve üstsoyundan biriyle, eşi ve üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımlık olmamak (KK m.98, TTK m.349),
7. Yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerinde Devlet memurları için ortak olmak (DMK m.28),
8. Kooperatif denetçisi olma hakkından yoksun olmamak (TCK m.53).

Bununla birlikte, Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde, genel olarak denetçilerde aşağıda belirtilen şartların aranacağı belirtilmektedir:

1. Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,
2. Yönetim kurulu üyeleriyle aralarında iş ortaklığı bulunmamak,

Bu itibarla, kooperatiflerde, denetçilerin seçilme şartlarının neler olduğunun bilinmesi için kooperatifçe kabul edilen ana sözleşmenin ilgili hükümlerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2. Denetçilerin Atanması ve Seçimi:

a. Denetçilerin kooperatifin kuruluş aşamasında atanması:

Kooperatifler ani kuruluş usullerine tabidirler, bu itibarla ilk denetçiler ana sözleşme ile tayin olunmaktadır (TTK m.303). İlk denetçilerin kuruluş aşamasında, ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere atanmasına yönelik maddeler Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde belirtilmektedir. Bu itibarla, kooperatifin kurucu ortakları tarafından ilk denetçiler belirlenecek ve bunlar ana sözleşmede gösterileceklerdir.

b. Denetçilerin kooperatifin genel kurulunca seçilmesi:

Kooperatiflerde denetçiler ve bunların yedekleri genel kurulca seçilirler (KK m.65, f.2).

Kooperatifler Kanunu'nda gündemde bulunmayan hususların genel kurulda görüşülemeyeceği ilkesi kabul edildiği için yapılacak genel kurul gündemine denetçi seçimine ilişkin maddenin konulması gerekmektedir.

Ayrıca, Kooperatifler Kanunu'nda, kooperatiflerde seçim kararı için, kanun ve ana sözleşmede aykırı bir hüküm bulunmaması halinde oyların yarısından bir fazlasının gerekli olduğu belirtilmektedir(KK m.51, f.1).

Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde, genel kurul toplantı nisabı açısından oylama sırasındaki mevcudun yarısından fazlasının oyu gerekli görülmektedir.

3. Denetçilerin Sayısı ve Görev Süreleri:

Kooperatiflerin kuruluş aşamasında, ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere denetçilerin atanması yapılmaktadır. Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmeler de bu yöndedir. Bu ana sözleşmeler ile 3 denetçiye kadar atama yapılabilmektedir.

Bu itibarla, kooperatifin kurucu ortakları tarafından kabul edilecek ana sözleşmede belirlenen sayı kadar denetçi, yapılacak ilk genel kurulda denetçi seçiminin yapılmasına kadar görev yapmak üzere atanacaktır.

Kuruluştan sonra yapılacak genel kurullarda en az bir yıl, en çok üç yıl için, en az bir ve en çok beş denetçi seçilebilecektir, genel kurul yedek denetçiler de seçebilmektedir (KK m.65, f.2; KK m.98, TTK m.347, f.2).

Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde denetçilerin sayısı ve görev sürelerine ilişkin maddeler bulunmaktadır. Bu itibarla, kooperatif ana sözleşmelerinin bu yöndeki hükümlerinin dikkate alınması gerektiği de unutulmamalıdır.

4. Kooperatif Denetçilerinin Ücretlerinin Belirlenmesi:

Kooperatifler Kanunu'nda ya da Türk Ticaret Kanunu'nda denetçilerin ücretlerinin ne şekilde belirleneceğine yönelik doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır.

Ancak, Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde denetçilere verilecek ücretin miktarı ile ödeme şeklinin genel kurul tarafından tespit olunacağına yönelik maddeler konulmaktadır.

Bu itibarla, ana sözleşmesinde bu yönde hükümler bulunan kooperatiflerin genel kurul gündemine denetçilere verilecek ücretin belirlenmesine yönelik madde ilave edilmesi gerekmektedir. Zira, Kooperatifler Kanunu'nda gündemde bulunmayan hususların genel kurulda görüşülemeyeceği ilkesi kabul edilmiştir (KK m.46, f.3).

Genel kurullarda denetçiler için toplantı başına huzur hakkı veya aylık ya da yıllık bir ücret belirlenebilmektedir. Ayrıca, denetçilere kooperatif işleri ile ilgili olarak yapacakları seyahatler için yolluk ödenmesi de kararlaştırılabilir.

5. Denetçiliğin Boşalması Halinde Yapılacaklar:

Kooperatifte bir denetçiliğin boşalması halinde, kooperatif genel kurulunca yedek denetçiler seçilmişse, ilk önce en çok oy alan denetçiler sırasıyla göreve çağırılır.

Genel kurulca yedek denetçi seçilmemiş olması veya genel kurulca seçilen yedek denetçi ya da denetçilerin görevi kabul etmemiş olmaları veyahut yedeklerle birlikte denetçi sayısı genel kurulca belirlenen sayıya tamamlanamadığı takdirde, mevcut denetçi ya da denetçiler genel kurulun ilk toplantısına kadar görev yapmak üzere mevcut olmayan üye yerine birini seçerler (TTK m.351).

Kooperatifte, yedekler de dahil olmak üzere hiçbir denetçinin kalmaması halinde, genel kurulun ilk toplantısına kadar görevli olması şartıyla, her ortağın veya yönetim kurulu üyelerinden

her birinin talebi üzerine kooperatif merkezinin bulunduğu yer mahkemesince denetçi tayin edilir (TTK m.351).

6. Denetçilik Görevinin Sona Erme Halleri:

Kooperatiflerde, denetçilerin görevleri aşağıdaki hallerde sona erer:

a. Azil: Denetçiler, genel kurulca her zaman azledilebilirler. Denetçiler kooperatife ortak iseler, azillerinden dolayı tazminat istemeye hakları yoktur. Dışarıdan seçilen denetçilerin tazminat isteme hakları saklıdır (TTK m.350).

b. İstifa: Denetçiler, istifa suretiyle her zaman görevlerinden çekilebilirler (TTK m.351). İstifanın reddi veya kabulü söz konusu değildir. Denetçilerin istifasının kooperatife ulaştığı anda çekilme gerçekleşmiş olur. Bu sebepten ötürü istifanın karşı tarafa ulaştığını belgeleyecek şekilde yapılması yerinde olacaktır.

c. Seçilme şartlarının kaybedilmesi: Denetçilerin seçilme şartlarını kaybetmeleri halinde denetçilik görevi sona erer.

d. Ölüm veya zorunlu bir nedenden dolayı görevi yapamayacak duruma gelme: Ölüm halinde denetçilik görevi sona erer. Yine, akıl hastalığı, ciddi bir bedeni rahatsızlık ya da iflas veya hacir altına alınma gibi nedenlerle denetçinin görevini yapamayacak duruma gelmesi halinde de denetçinin görevi sona erer (TTK m.351).

7. Denetçilerin Tescil ve İlanı:

Denetçilerin seçimi, tayini veya görevlerinin sona ermesi halleri yönetim kurulu tarafından ticaret siciline tescil ve aynı zamanda Ticaret Sicil Gazetesinde ilan ettirilir (TTK m.37, 352).

III. DENETÇİLERİNİN GÖREV, YÜKÜMLÜLÜK VE SORUMLULUKLARI

1. Denetçilerin Görev ve Yükümlülükleri:

Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını incelerler (KK m.65, f.1). Bu işlemler, kooperatifin yapısının, faaliyetlerinin, işlemlerinin ve hesaplarının, kanun, ana sözleşme, yönetmelik hükümleri, genel kurul kararları ve iyi niyet esasları çerçevesinde incelenmesi; eksiklik, yanlışlık, tutarsızlık veya çelişki bulunup bulunmadığının ortaya çıkarılması faaliyetlerini ifade etmektedir.

Kooperatifler Kanunu'nda, genel anlamda denetçilere yukarıdaki görevler yüklenmekle birlikte, Kooperatifler Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nun muhtelif maddelerinde de denetçilerin görev ve yükümlülükleri belirlenmiştir.

Bu itibarla, denetçilerin görev ve yükümlülükleri şunlardır:

Kooperatifler Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri:

- a. İşletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemek (KK m.66, f.1),
- b. Defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadığını incelemek (KK m.66, f.1),

- c. İşletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemek (KK m.66, f.1),
- d. Ortakların şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü olduğu kooperatiflerde ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını incelemek (KK m.66, f.1),
- e. Genel kurulu toplantıya çağırmak (KK m.43),
- f. Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarının araştırmak (KK m.56, f.2),
- g. Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde yedek yönetim kurulu üyesi çağırmak (KK m.56, f.4),
- h. Açıklama yapma yükümlülüğü (KK m.66, f.3),
- i. Yıllık rapor düzenleme yükümlülüğü (KK m.67, f.1),
- j. Noksanlıkları ve kanun veya ana sözleşmeye aykırılıkları haber verme yükümlülüğü (KK m.67, f.2),
- k. Toplantılara katılma yükümlülüğü (KK m.67, f.3),
- l. Sır saklama yükümlülüğü (KK m.68),

Türk Ticaret Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri:

- a. Kuruluştaki yolsuzlukları araştırmak (TTK m.308),
- b. Kooperatif kasasını teftiş etmek (TTK m.353, f.1, b.3),
- c. Kıymetli evrakın mevcut olup olmadığını araştırmak (TTK m.353, f.1, b.4),
- d. Tasfiye işlerine nezaret etmek (TTK m.353, f.1, b.7),
- e. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açmak (TTK m.341),
- f. Kooptasyon (Denetçi tayin etmek) (TTK m.351).

Bununla birlikte, denetçilerin görev, yetki ve sorumluluklarına yönelik hükümlerin kooperatif ana sözleşmelerine konulması gerekmektedir (KK m.4, f.1, b.7).

Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde bu yönde maddeler yer almaktadır. Bu nedenle, denetçilerin görev, yetki ve sorumluluklarının nelerden oluştuğu konusunda kooperatiflerin ana sözleşmelerinin ilgili hükümlerine de bakılması gerekmektedir.

Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerle denetçilere verilen görevler şunlardır:

- Yıllık bilanço ve sonuç hesaplarını inceleyerek bu husustaki görüşlerini, birlikte veya tek başına genel kurula raporla bildirmek,
- Kooperatif işlemlerinden bilgi edinmek ve gerekli kayıtların düzenli olarak tutulmasını sağlamak amacıyla en az 3 ayda bir defa kooperatifin defterlerini incelemek,
- En az 3 ayda bir defa kooperatifin nakit mevcudu ile menkul değerlerini kontrol etmek,

- Bütçe, bilanço ve gelir-gider cetvelini denetlemek,
- Yönetim kurulunun ihmali halinde genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya çağırarak,
- Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve ana sözleşme hükümleri ile iyi niyet esaslarına uygun davranmalarına nezaret etmek,
- Yönetim kurulu üyelerinin gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, toplantı nisabının kaybedilmesi halinde boşalan bu üyeliklere gecikmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırarak,
- Kooperatif ortaklarının, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli hakkındaki şikayetlerini incelemek ve inceleme sonucunu yıllık raporunda açıklamak,
- Uygun gördükleri teklifleri yönetim kurulu toplantıların gündemine koydurmak.

Aşağıda denetçilerin Kooperatifler Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

1.1. Denetçilerin Kooperatifler Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri:

a. İşletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemek:

İşletme hesabından anlaşılması gereken kooperatifin gelir-gider tablosudur. Gelir-gider tablosu, kooperatifin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde yüklendiği maliyet ve giderlerin ve bunun sonucunda elde edilen olumlu ya da olumsuz gelir gider farkını gösteren mali tablodur. Bilanço ise, kooperatifin belli bir dönemde sahip olduğu varlıkları ve bu varlıkların kaynaklarını gösteren mali tablodur.

Yönetim kurulu, gerekli defterleri tutmak ve geçen iş yılına ait bilanço kanun hükümleri gereğince düzenlemek (TTK m.72 - 74) ve genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren ve bir yıl süre ile ortakların incelemesi için hazır tutmak zorundadır (KK m.24, f.1).

Kooperatifin ortakları ve üçüncü kişiler kooperatifin faaliyetlerini bilanço ve gelir- gider tablosu ile değerlendirmektedirler. Bu nedenlerle, bu mali tabloların kooperatifin defterleri ile uyumlu olup olmadığının denetlenmesi önem taşımaktadır. Denetçiler, bu tablolar üzerinde hata ve noksanlık olup olmadığını incelemek ve bu incelemenin sonucunu raporlarında belirtmek zorundadırlar.

b. Defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadığını incelemek:

Kooperatifler tüzel kişi tacirdirler. Kooperatiflerin tutmak zorunda oldukları defterler ve bunlarla ilgili esaslar Türk Ticaret Kanunu'nun 66-78. maddelerinde açıklanmıştır. Bununla birlikte, Kooperatifler Kanunu'nun 16. maddesinde ve Vergi Usul Kanunu'nun bu husustaki hükümleri saklı olmak şartıyla, Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikte kooperatiflerin tutmaları gereken defterler belirlenmiştir (KK m.89).

Buna göre kooperatiflerin tutmak zorunda oldukları defterler;

- Yevmiye Defteri,
- Defter-i Kebir,
- Envanter ve Bilanço Defteri,
- Yönetim Kurulu Karar Defteri,
- Genel Kurul Karar Defteri,
- Ortaklar Defteri,
- Diğer kanuni defterler(İmalat defteri, istihsal vergi defteri, nakliyat vergi defteri, çiftçi işletme defteri),
- Yardımcı defterler (kasa defteri, stok giriş çıkış defteri, sabit kıymetler ve demirbaş defteri, kıymetli evrak defteri, teftiş defteri, gelen giden evrak kayıt defteri).

Denetçilerin, en az altı ayda bir defa (KK m.98, TTK m.353, f.1, b.2) kooperatif yönetim kurulunca defterlerin tutulup tutulmadığını ve tutulan defterlerin mevzuata uygun şekilde tutulup tutulmadığını incelemeleri gerekmektedir. Bu itibarla denetçiler özellikle, söz konusu defterlerin kanuni süreleri içerisinde tutulup tutulmadığını, açılış ve kapanış tasdiklerinin yapıp yapılmadığını, defterlerin tek düzen muhasebe usulüne uygun şekilde tutulup tutulmadığını incelerler.

Bu incelemeler neticesinde denetçilerce bulunan hata ve noksanlıklar hakkında yönetim kurulu üyeleri uyarılır. Ayrıca bu hata veya eksiklikler denetçilerin yıllık raporlarında belirtilir.

c. İşletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemek:

“İşletmenin neticeleriyle” ifadesinden, kooperatifte bir yıllık faaliyet sonucunda elde edilen gelir gider farkını anlamak gerekmektedir. Bu gelir gider farkı olumlu ya da olumsuz olabilir.

Gelir gider farkı, paylara faiz verilmesi, yedek akçe ayrılması ve gelir-gider farkından ayrılacak fonlarla ilgili hükümler Kooperatifler Kanunu'nun 38 – 41. maddelerinde düzenlenmiştir.

Yıllık gelir-gider farklarının hesaplama ve kullanma şekilleri ise kooperatif ana sözleşmesinde gösterilmesi gereken hususlardandır (KK m.4, f.1, b.9).

Denetçiler bu hükümler çerçevesinde gelir gider farkları hakkında uygulanması gereken hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığı konusunda da inceleme yapmak durumundadırlar.

“Malvarlığı” ifadesinden ise kooperatifin bütün malvarlığının, alacak ve borçlarının, tüm işlem ve hesaplarının anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle, denetçilerin kooperatifin bütünü göz önünde bulundurarak anılan konularda inceleme yapmaları gerekmektedir.

d. Ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını incelemek:

Kooperatifler Kanunu'nda "ortakları şahsen sorumlu veya ek ödeneme ile yükümlü olan" kooperatiflerde, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığının denetçilerce incelenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Ortaklar listesi, "cetvel", "hazirun cetveli" ya da "hazirun listesi" olarak da adlandırılmaktadır. Ortaklar listesine, genel kurul toplantısında hazır bulunan ortakların veya temsilcilerinin ad ve soyadları ile ikametgahlarının yazılması ve Bakanlık temsilcisi yanında genel kurul divan başkanı tarafından imzalanması gerekmektedir (TTK m.376).

Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelere ortaklar listesi ile ilgili maddeler yer almaktadır. Bu itibarla, inceleme kapsamında bu hükümlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

e. Genel kurulu toplantıya çağırmak:

Genel kurulu toplantıya çağırmak idari bir işlem olup bu görev öncelikle yönetim kuruluna verilmekle birlikte, genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili olanlar arasında "... gerektiğinde denetçiler kurulu..." da sayılmıştır (KK m.43).

Türk Ticaret Kanunu'nda, denetim kurulunun görevleri arasında, yönetim kurulunun ihmali halinde genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya çağırmak da sayılmıştır (TTK m.353, f.1, b.8).

Dolayısıyla, kooperatifte olağan ve olağanüstü toplantıya çağırma yetkisi aslen yönetim kuruluna ait olmakla birlikte, denetçiler yönetim kurulunun ihmali halinde olağan ve olağanüstü olarak genel kurulu toplantıya çağırabileceklerdir.

Genel kurul ana sözleşmede gösterilen şekil ve suretle toplantıya çağırılır (KK. m.45, f.2). Bu itibarla, denetçilerin genel kurulu toplantıya davet etmeleriyle ilgili görevleri sırasında ana sözleşmenin bu yöndeki hükümlerine uymaları işlemlerin sıhhati açısından önemlidir.

f. Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarının araştırmak:

Yönetim kurulu üyelerinde bulunması gereken şartlar mevzuatta şu şekilde belirlenmiştir:

- Kooperatifin ortağı olmak,
- Türk vatandaşı olmak,
- Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak,
- Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre mahkum olmamak,
- Aynı anda kooperatifin denetçisi olmamak,

- Devlet memurları ancak ortağı oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerinde yönetim kurulu üyesi olabilirler.

Denetçiler, yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını incelemek zorundadırlar.

Bu itibarla, denetçilerin, yönetim kurulu üyelerinden nüfus cüzdanı sureti, aynı türde başka bir kooperatifte yönetim kurulu üyesi olmadıklarına ilişkin imzalı bir beyan, Cumhuriyet Savcılıklarından alınmış adli sicil kaydı, yaptığı işi gösterir belge gibi evrakı alıp bunları muhafaza etmeleri yerinde olacaktır.

Denetçilerce yapılan araştırma sonucunda, üyelik şartlarını taşımadıkları halde yönetim kurulu üyeliğine seçilenlerle bu şartları sonradan kaybettikleri anlaşılmanın görevlerine yönetim kurulunca son verilir. Bu itibarla, yapılan inceleme sonucunda yönetim kurulu üyesinin üyelik şartlarına haiz olmadığı belirlenmesi durumunda, durumun yazılı olarak yönetim kuruluna bildirilmesi gerekmektedir.

g. Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde yedek yönetim kurulu üyesi çağırma:

Kooperatifler Kanunu'nun 56. maddesinde belirtilen sebeplerle veya kooperatifin ana sözleşmesinde gösterilen diğer bir sebeple yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetçiler tarafından geciktirilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırılması gerekmektedir (KK m.56, f.4).

h. Açıklama yapma yükümlülüğü:

Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler (KK m.66).

Buna göre, ortaklar, denetçilere bir şikayette bulunabileceği gibi denetçilerden bir hususun aydınlatılmasını da isteyebilirler. Böyle bir talep halinde denetçiler konuyu incelemek durumundadırlar.

Ortakların, denetçilerin kooperatifle ilgili olarak dikkatini çekebileceği konularda bir sınırlamaya gidilmezken, ortakların açıklama yapılmasını isteyebilecekleri hususlar Kooperatifler Kanunu'nun 25. maddesinde belirlenmiştir.

Bu itibarla, denetçilerin hukuki ve cezai sorumlulukları açısından Kooperatifler Kanunu'nun belirlediği sınırları dikkate almaları yerinde olacaktır.

ı. Yıllık rapor düzenleme yükümlülüğü:

Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar (KK m.67, f.1).

Kooperatifin ortakları, kooperatifin yapısının, faaliyetlerinin, işlemlerinin ve hesaplarının, kanun, ana sözleşme, yönetmelik hükümleri, genel kurul kararları ve iyi niyet esaslarına uygun olup olmadığını, eksiklik, yanlışlık, tutarsızlık veya çelişki bulunup bulunmadığını denetçi raporları aracılığıyla öğrenmektedirler.

Denetçi raporları, yönetim ve denetçilerin ibrasında, bilançonun kabulünde etkili olmaktadır. Denetçi raporu okunmadan genel kurulun bilanço hakkında bir karar vermesi mümkün değildir (TTK m.354).

Denetçilerin tanzim edecekleri rapor genel kurulun yıllık toplantısının en az 15 gün öncesinden ve bu tarihten itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların incelemesine hazır tutulur (KK m.24).

Bu itibarla, denetçilerin, raporlarını olağan genel kurul tarihinden en az 15 gün öncesinden hazır etmeleri gerekmektedir.

Denetçi raporlarıyla ilgili daha geniş bilgiye ileride yer verilecektir.

i. Noksanlık ve kanun veya ana sözleşmeye aykırılıkları haber verme yükümlülüğü:

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler (KK. m.67, f.2).

Denetçiler incelemeleri sırasında noksanlık ya da mevzuata aykırılıklarla karşılaşabilirler. Bu durumda denetçiler, bu bulguya sebep olan ya da olanları, örneğin kooperatifin çalışanı, müdürü, genel müdürü ya da yönetim kurulu üyesini, bunların bağlı olduğu organa, örneğin, müdür, genel müdür, yönetim kurulu ya da yönetim kurulu başkanına, bildirmekle yükümlüdürler. Ayrıca denetçiler, bu durumu, gerekli hallerde, genel kurula da haber vermek durumundadırlar.

Bu durumda, konunun önemine yönelik olarak ya genel kurulun derhal toplanmasının sağlanması ya da genel kurulun yıllık toplantısında ilgili hususun denetçi raporlarında konu edilmesi suretiyle genel kurul bilgilendirilebilir.

Denetçiler, bu noksanlığın ya da mevzuata aykırılığın talimat vermek suretiyle giderilmesini isteyemezler.

j. Toplantılara katılma yükümlülüğü:

Denetçiler, yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanmazlar (KK m.67, f.3).

Denetçiler, yönetim kurulunun toplantılarında yönetim kurulunun mevzuat hükümlerine uygun hareket edip etmediklerini, bu yönde karar alıp almadıklarını takip edebilirler. Bu itibarla, toplantının yeri ve zamanının yöneticiler tarafından denetçilere önceden bildirilmesi yerinde olacaktır.

Denetçiler, yönetim kurulu toplantılarıyla birlikte, kooperatifin olağan ve olağanüstü toplantılarına da katılmak durumundadırlar.

k. Sır saklama yükümlülüğü:

Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklayamazlar (KK m.68).

Bu itibarla, denetçilerin görevleri sırasında kooperatif veya ortakları hakkında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatif ve ortakları açısından zarar umulan hususları açıklamamaları gerekmektedir.

1.2. Denetçilerin Türk Ticaret Kanunu'na göre görev ve yükümlülükleri:

a. Kuruluştaki yolsuzlukları araştırmak:

Kooperatifler ani kuruluş usullerine tabidirler. Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere denetçi tayinine ilişkin maddeler konulmakta ve kooperatif kurucularınca bu atamalar yapılmaktadır.

Atanan bu denetçiler kooperatifin kuruluş işlemleri tamamlanıp tüzel kişilik kazanması sonrasında, kooperatifin kurulması safhasında yolsuzluk olup olmadığını incelemekle yükümlüdürler (TTK m.308).

Bu yolsuzluklar ise genellikle, kuruluş aşamasında düzenlenen belgelerin doğru olmaması, kuruluş sermayesi hakkında yanlış beyanda bulunulması, malvarlığı cinsinden sermaye konulmuşsa buna değer biçilmesinde hile yapılması şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

b. Kooperatif kasasını teftiş etmek:

Kooperatif denetçileri, üç aydan fazla ara vermemek üzere sık sık ve haber vermeden kooperatif kasasını teftiş etmek zorundadırlar (TTK m.353, f.1, b.3).

Denetçiler bu teftişlerinde, kayıtlarda görülen tutarın kasada bulunup bulunmadığını, yönetim kurulu kararıyla belirlenen tutarın üzerinde kasada para olup olmadığını ve bu nedenle bir zararın doğup doğmadığını araştırmak zorundadırlar.

c. Kıymetli evrakın mevcut olup olmadığını araştırmak:

Denetçiler, en az ayda bir defa kooperatif defterlerini inceleyerek rehin veya teminat yahut kooperatif kasasında saklamak üzere emanet olarak bırakılan her türlü kıymetli evrakın, kooperatif bünyesinde olup olmadığını incelemek ve kayıtlarla karşılaştırmakla görevlidirler (TTK m.353, f.1, b.4).

Kooperatifler faaliyetlerinde kıymetli evrak kullanabilmektedirler. Bu kıymetli evrakların kıymetli evrak defterine ve yine kooperatif kayıtlarına işlenmesi gerekmektedir. Denetçiler de bu kıymetli evrakların kooperatifte mevcut olup olmadığını ve kayıtlarla uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemelidirler.

d. Tasfiye işlerine nezaret etmek:

Kooperatiflerin tasfiye haline girilmesi halinde organların görev ve yetkileri tasfiyenin yapılabilmesi için gerekli olan ve fakat mahiyetleri icabı tasfiye memurlarınca yapılamayan muamelelerle sınırlı hale gelir (TTK m.440, f.1).

Denetçilerin görev ve yetkileri tasfiye ile sınırlı hale gelmekle birlikte, kooperatifin işlerini kontrol görev ve yetkileri devam edecektir.

Bu itibarla, denetçiler, tasfiye işlerinin kanun, ana sözleşme ve genel kurul kararları doğrultusunda yapılıp yapılmadığını izlemek durumundadırlar (TTK m. 353, f.1, b.7).

e. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açmak:

Yasa ve ana sözleşme hükümlerine aykırı hareket etmek suretiyle kendi kusurlarından dolayı kooperatif ortaklarının zararına sebebiyet veren yönetim kurulu üyeleri fiil ve davranışlarından dolayı kooperatife karşı hukuki olarak sorumlu olmaktadır.

Genel kurul yönetim kurulu üyelerinin faaliyetleriyle ilgili görüşmelerde bulunabilir ve neticesinde yönetim kurulu aleyhine dava açılmasına karar verebilir ya da genel kurulca dava açılmamasına karar verilmekle birlikte ortakların onda biri dava açılmasını isteyebilir.

Böyle bir durumda bu karar tarihinden itibaren bir ay içerisinde, kooperatif adına ve yönetim kurulu üyeleri aleyhine denetçilerce dava açılması gerekmektedir (TTK m.341).

Bir aylık sürenin geciktirilmesiyle dava açma hakkı düşmez, ancak bu yüzden denetçilerin sorumlulukları doğabilir. (TTK m. 341).

Bu davalar kooperatifin ana sözleşmesinde, kooperatifin merkezi olarak gösterilen yer mahkemesinde açılabilir (TTK m.309, f.3).

f. Kooptasyon (Denetçi tayin etmek):

Genel kurulca yedek denetçi seçilmemiş olması veya genel kurulca seçilen yedek denetçi ya da denetçilerin görevi kabul etmemiş olmaları veyahut yedeklerle birlikte toplam denetçi sayısı genel kurulca belirlenen sayıya tamamlanamadığı durumlarda, mevcut denetçi ya da denetçiler genel kurulun ilk toplantısına kadar görev yapmak üzere yerine birini seçerler (TTK m.351).

2. Denetçilerin Sorumlulukları:

Denetçilerin hukuki ve cezai sorumlulukları bulunmaktadır.

Kanunun yasakladığı bir fiilin gerçekleştirilmesi sonucu ortaya çıkan zararın, failin temel hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmadan telafi edilebilmesine hukuki sorumluluk denir.

Suç olan bir fiilin gerçekleştirilmesi sonucu ortaya çıkan ve faile bu fiil için kanunda belirtilen cezai müeyyidenin uygulanmasına ise cezai sorumluluk denir. Cezai sorumluluğun ortaya çıkabilmesi için konusu “suç” olan bir davranışın bulunması gerekir. Suç ise kusurlu irade ile işlenen ve özü hukuka aykırılık olan bir fiildir.

2.1. Hukuki sorumluluk:

Denetçiler, kanun veya ana sözleşme ile kendilerine yükletilen görevleri hiç veya gereği gibi yapmamalarından doğan zararlardan dolayı kusursuz olduklarını ispat etmedikçe müteselsilen sorumludurlar (KK.m98, TTK m.359).

Bu itibarla, denetçilerin, gerek kanun gerek ana sözleşme ile kendilerine yüklenen görevlerini kasten ya da ihmal ile yapmamaları veya hatalı olarak yapmaları sonucunda zarar doğması halinde, denetçiler kooperatif tüzel kişiliğine, kooperatif ortaklarına, kooperatif alacaklılarına veya üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır.

Denetçiler açısından hukuki sorumluluk toplu şekilde söz konusu olur ve sorumluluktan kurtulmak isteyen denetçinin kusursuzluğunu ispat etmesi gerekir. Denetçiler açısından bu durumlarda kusurlu oldukları kural olarak kabul edilmekte ve kusursuz olduklarının ispatı yükü kendilerine bırakılmaktadır.

a. Denetçilerin hukuki sorumluluk halleri:

aa. Kuruluştan doğan sorumluluk: Kooperatifin ilk yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler kooperatifin kuruluşunda yolsuzluk olup olmadığını incelemekle yükümlüdürler. Bu hususta ihmalleri anlaşılır ve bu yüzden meydana gelen zarar karşılığı tazminat kuruculardan alınmamış bulunursa, inceleme ve araştırma işini ihmal eden yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler zincirleme olarak sorumlu olurlar (TTK m.308).

Kuruluştan doğan zararlardan birinci derecede, kurucularla bunların yolsuz fiil ve işlemlerine katılanlar sorumludurlar. Ancak, ortaya çıkan zararın bunlardan tahsil edilememesi halinde ilk yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu durumda denetçilerin kuruluştaki yolsuzluklarla ilgili ihmalleri olduğu ve bundan kaynaklanan tazminatın asıl sorumlulardan tahsil edilemeyeceğinin sabit olması halinde, denetçilerden tazminat talebinde bulunulabilecektir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, kooperatifin kuruluşunda atanan denetçiler, kooperatifin kuruluşuna ait belgelerin doğru olup olmadığını, kuruluş sermayesi hakkında yanlış beyanda bulunulup bulunulmadığını, mal varlığı cinsinden sermayeye değer biçilmesinde hile yapıp yapılmadığı yönünde incelemelerde bulunmaları gerekmektedir.

bb. Sırların açıklanmasından doğan sorumluluk: Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklamasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları açıklayamazlar (KK m.68).

Denetçiler bu yükümlülüğe aykırı hareket ederlerse, ortakların veya kooperatifin uğrayacağı zararları ödemekle yükümlü olurlar.

cc. Özen borcu yükümlülüğü: Özen borcu, denetçilere herhangi bir suretle kooperatifin zararına sebep olunmaması için hususi bir gayret sarf etme zorunluluğunu yükler. Denetçiler, kanun veya ana sözleşmenin kendilerine yükledikleri görevleri hiç veya gereği gibi yapmazlarsa, bu hareketleri ile sebebiyet verdikleri zararlardan kusursuz olduklarını ispat etmedikçe zincirleme olarak sorumlu olurlar (TTK m.359).

dd. Kötü niyetli olarak iptal davası açmalarından doğan sorumluluk: Genel kurul kararlarının yerine getirilmesi denetçilerin şahsi sorumluluklarını gerektirdiği taktirde, bunlardan her biri, kanuna, ana sözleşme hükümlerine ve iyiniyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı takip eden günden itibaren bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemede iptal davası açabilirler (KK m.53).

Böyle bir davanın kötü niyetle açılmış olduğunun anlaşılması halinde denetçilerin hukuki sorumlulukları doğmaktadır.

b. Hukuki sorumlulukta takip:

Denetçilerin hukuki sorumluluklarına gidebilmek için:

1. Denetçilerin, kanun veya ana sözleşme ile verilen görev ve yükümlülüklerini kusurlu olarak yapmamaları veya yerine getirmeleri sonucunda kooperatif, kooperatif ortakları, kooperatif alacaklıları veya üçüncü şahıslar aleyhine bir zararın medya gelmiş olması gerekir.
2. Kooperatif genel kurulunda denetçiler hakkında dava açılması hususunda karar alınmalıdır. Genel kurulda dava açılmamasına karar verilip de ortakların en az onda birinin dava açılması yönünde oy kullanmaları halinde de davanın açılması zorunludur (TTK m.341, f.1).
3. Dava, genel kurulun dava açma kararından veya azınlığın talebinden itibaren bir ay içinde kooperatifin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılmalıdır. Bir ay içinde davanın açılmamış olması dava hakkını düşürmez. Ancak, dava açacakların sorumlulukları saklıdır (TTK m.341, f.1).
4. Dava, genel kurulca seçilecek denetim kurulu üyeleri tarafından, yeni denetçiler seçilmemişse genel kurulca kararlaştırılacak bir vekil tarafından açılmalıdır. Azınlıkça dava açılması kararı alınmışsa, azınlığın tayin edeceği bir vekil tarafından dava açılmalıdır.
5. Dava, zararın ve sorumlu olan denetçilerin öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl, her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği tarihten itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açılmalıdır. Ancak, bu fiil cezai sorumluluğu gerektirip de ceza davası Türk Ceza Kanunu'na göre daha uzun bir zaman aşımına tabi bulunuyorsa tazminat davası da o zaman aşımına tabi olur (TTK m.309, f.4).

c. Denetçilerin hukuki sorumluluktan kurtulma halleri:

Denetçilerin hukuki sorumluluk halleri zararın ödenmesi şekli dışında

- aa. Kusursuz olduklarını ispat etmekle,
 - bb. İbra edilmekle,
 - cc. Zaman aşımının geçirilmesiyle
- Sona erer.

aa. Kusursuzluğun ispat edilmesi: Denetçiler karine olarak kusurludurlar. Bu itibarla denetçilerin kusursuz olduklarını ispat etmeleri gerekir (TTK m.359). Yani, hukuki sorumluluktan kurtulmak için kusursuz olduklarını ispat edecek taraf denetçilerdir. Denetçilerin kusurlu olup olmadığını tayin edecek olan ise mahkemedir.

bb. İbra edilme: Borcu sona erdiren sebeplerden birisi de ibradır. Denetçiler kooperatife verdikleri zarar dolayısıyla sorumlu tutulabilecek durumda olsalar dahi bu konuda genel kurulun bilanço ve raporlarla doğru şekilde bilgilendirilmesi halinde genel kurul tarafından ibra edilmişlerse haklarında dava açılması söz konusu olmaz.

Ancak, denetçilerin kuruluştan gelen sorumlulukları kooperatifin tescil tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe ibra edilemez. Bununla birlikte, genel kurul bu süre sonunda denetçileri ibra etmesine karşın tüm ortakların onda biri ibranın onaylanmasına karşı iseler ibra genel kurulca onaylanamaz (TTK m.310).

Denetçilerin ibrasına ise genel kurulca karar verilebilir, zira ibra genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkilerdendir (KK m.42, f.2, b.4).

cc. Zaman aşımının geçirilmesi: Daha öncede belirtildiği üzere, denetçilere karşı dava, zararın ve sorumlu olan denetçilerin öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl, her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği tarihten itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açılmalıdır. Ancak, bu fiil cezai sorumluluğu gerektirip de ceza davası Türk Ceza Kanunu'na göre daha uzun bir zaman aşımına tabi bulunuyorsa tazminat davası hakkında da o zaman aşımı tatbik olunur (TTK m.309, f.4).

Zamanaşımı, alacak hakkını ortadan kaldırmayıp sadece onu eksik borç haline dönüştürür. Böylelikle sadece alacağın dava edilebilme niteliğini bertaraf eder. Ancak bu durumda dahi, denetçilerce söz konusu zarar kendi istekleriyle karşılanabilir. Söz konusu zararın karşılanmaması sonucu açılan davada denetçilerce zamanaşımı hususu ileri sürülmezse hakim bunu kendiliğinden dikkate alarak davayı reddedemez.

2.2. Cezai sorumluluk:

Denetçilerin cezai sorumlulukları Kooperatifler Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir.

a. Kooperatifler Kanunu'na göre cezai sorumlulukları:

Denetçiler, Kooperatifler Kanunu'nun 56. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarına, 66. maddeye ve 67 maddeye aykırı hareket etmelerinden dolayı fiilin önem ve mahiyetine göre bir aydan altı aya kadar hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılırlar (KK ek m.2/3).

Anılan kanun hükümlerinde denetçilerin görev ve yükümlülükleri belirtilmekle birlikte daha önce bu hususlar ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Burada bunları tekrar etmek gerekirse, bu görev ve yükümlülükler özetle şu şekilde sıralanabilir:

- Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak (KK m.56, f.2),
- Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde boşalan yönetim kurulu üyeliklerine gecikmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırmak (KK m.56, f.4),
- İnceleme yükümlülüğünü yerine getirmek ve açıklama yapılmasını isteyen ortaklara bilgi vermek (KK. m.66),
- Rapor düzenleme, genel kurula bilgi verme, genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarına katılma yükümlülüğüne uymak (KK m.67).

Ayrıca, denetçiler kooperatif ortakları arasından seçilmişlerse, öğrendikleri iş sırlarını sonradan ortaklık hakkını kaybetseler dahi daima gizli tutmak durumundadırlar. Bu hükme uymamaları halinde, kooperatifin şikayeti üzerine herhangi bir zarar umulmasa dahi, bir yıla kadar hapis ve ayrıca ağır para cezası ile cezalandırılırlar (KK m.25).

b. Türk Ticaret Kanunu'na göre cezai sorumlulukları:

Türk Ticaret Kanunu'nun 308. maddesinde; Kooperatifin ilk denetçilerinin kooperatifin kuruluşunda yolsuzluk olup olmadığını incelemekle yükümlü olduğu; bu hususta ihmalleri anlaşılır ve bu yüzden meydana gelen zarar karşılığı tazminat kuruculardan alınmamış bulunursa, inceleme ve araştırma işini ihmal eden denetçilerin zincirleme olarak sorumlu olacağı ve ayrıca haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 230'uncu maddesinin tatbik olunacağı hüküm altına alınmıştır.

Bilindiği üzere, 1 Haziran 2005 tarihinde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yerine, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girmiştir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 230 uncu maddesi görevi ihmal suçunu düzenlemekle birlikte yeni Türk Ceza Kanunu'nda görevi ihmal suçu 257. maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir.

Bununla birlikte, 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunu'nun "Yollamalar" başlıklı 3. maddesinde; mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanununa yapılan yollamaların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılacağı; ayrıca mevzuatta, yürürlükten kaldırılmış Türk Ceza Kanununun kitap, bab ve fasıllarına yapılmış olan yollamaların, o kitap, bab ve fasıl içinde yer almış hükümlerin karşılığını oluşturan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun maddelerine yapılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Sonuç olarak, yeni düzenlemelerle kooperatifin ilk denetçilerinin kooperatifin kuruluşunda yolsuzluk olup olmadığını incelemekte ihmalleri anlaşılması halinde görevlerini ihmal etmelerinden dolayı cezai sorumluluklarının doğacağı anlaşılmaktadır.

c. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai sorumlulukları:

Kooperatifler Kanunu'na göre kooperatif denetçilerinin Devlet Memurları gibi cezai sorumlulukları bulunmamaktadır.

Ancak, Türk Ceza Kanunu'nun 37 – 41. maddelerinde suça iştirak düzenlediğinden yönetim kurulu üyelerinin işledikleri ve memur suçu olarak nitelendirilen suçlarla ilgili olarak, denetçilerin iştirak nedeniyle cezai sorumlulukları doğabilmektedir.

Ayrıca yeni Türk Ceza Kanunu'nda denetçiler için yeni bir madde düzenlenmiştir. Buna göre, denetçiler kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler verecek veya verdirtecek olurlarsa altı aydan üç yıla kadar hapis veya bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılacaklardır (TCK m.164).

Maddeyle, denetçilerin ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte kasten gerçeğe aykırı önemli bilgi vermeleri suç haline getirilmiştir.

Maddede anılan “Kamuya yapılan beyanlardan” maksat, basın ve yayın yoluyla veya postayla prospektüsler gönderilerek belirli olmayan kişilere hitap edilmesi ve bunlara önemli yanlış bilgiler verilmesidir. Bu itibarla, bu tür yanlış bilgilerin kamuya gazete, dergi, televizyon, radyo, internet, reklam panosu, el ilanı gibi yollarla sunulması halinde suç olmaktadır.

Yine, bu tür bilgilerin genel kurula sunulan raporlarda ya da önerilerinde yer alması da suç sayılmaktadır. Ancak, bu tür bilgilerin yanlış olduğu bilinerek doğru imiş gibi gösterilmesi suçun oluşması için zorunludur.

Bu suç tanımıyla, kooperatiflerin idaresinde güven ve iyi niyetin korunmasının amaçlandığı dikkate alındığından kooperatif tüzel kişiliği, ortaklar ve alacaklılar aleyhine olmak üzere yanlış bilgi verilmesi bu suç oluşturacaktır.

Bu itibarla, denetçiler tarafından kooperatif genel kurullarına sunulan raporların önemli olması ve bu raporlar genel kurulda görüşülmeden yönetim kurulu üyelerinin ibra edilemeyecek olması nedeniyle denetçilerin bu konularda çok daha dikkatli davranmaları yerinde olacaktır.

IV. DENETİM KURULU RAPORLARININ DÜZENLEME ŞEKLİ VE DENETÇİLERİN ÇALIŞMA USULLERİ

1. Denetim Kurulu Raporlarının Düzenlenme Şekli:

Denetim raporu, önemlilik kavramı da dikkate alınarak, finansal veriler üzerinde değerlendirmelere yer verilen ve denetçinin kanaatinin net bir dille yazılı olarak açıklandığı metindir. Önemlilik kavramı denetçinin tecrübesine dayalı bir yargı konusudur ve önemlilik, kontrol zayıflıkları sonucu ortaya çıkan hataların, ihmallerin ve yasa dışı fiillerin, kooperatif amacına olan menfi etkisinin değerlendirilmesidir. Denetçinin görevi, genel kontroller ve uygulamalar hakkındaki sonuçları incelemek, değerlendirmek ve bir sonuca ulaşarak denetim raporunu tamamlamaktır.

Bu itibarla, denetçiler kooperatif defter ve belgelerini inceleyerek kooperatifin gerçek durumunu yansıtacak biçimde raporlarını hazırlamalıdır.

Zira, denetçiler bu şekilde tamamladıkları raporlarını teklifleriyle birlikte her yıl genel kurula sunmaya mecburdurlar. Böyle bir rapor genel kurulda okunmadan genel kurulun bilanço hakkında bir karar vermesi de mümkün değildir.

Denetçilerin raporlarını, 11/06/2008 tarih ve 26903 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Kooperatifler ve Üst Kuruluşları Denetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Sunacakları Denetim Kurulu Raporunun Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ” hükümlerine uygun olarak hazırlamaları zorunludur.

Denetçiler, kooperatifin ekonomik ve mali durumu, ortakların ödemeleri, arsa alım-satımı, imalat-inşaat durumu, müteahhide yapılan ödemeler gibi konularla birlikte, varsa yöneticilerin bu konulardaki görüşleri ve bunlarla ilgili kendi değerlendirmelerini raporlarında belirtirler. Bu değerlendirmelerde denetimde ortaya çıkan bulgulara kendi gözlemlerini de katarak bunların nasıl anlaşılması gerektiği hakkında yorum yaparlar.

Denetçiler, yönetim kurulunun kooperatifi zarara sokacak fiillerinin olup olmadığı; kanun, ana sözleşme ve genel kurul kararları ile iyiniyet esaslarına aykırı davranıp davranmadığı; yönetim kurulu faaliyet raporunda belirtilen hususların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı; genel kurulun bilgisinden saklanan hususların olup olmadığı; yöneticinin bu hususlarda görüşlerine katılıp katılmadığını veya bu hususlarda yöneticinin yapacağı düzeltme çalışmalarının uygun olup olmadığıyla ilgili değerlendirmede bulunurlar. Denetçiler, yöneticinin görüşlerini haklı bulması halinde, raporda bu yönde açıklamalar da yapabilirler.

Denetçiler, kooperatifin bilanço ve gelir-gider tablosunun defterlerle uygunluk halinde olup olmadığını, defterlerin mevzuata uygun bir şekilde tutulup tutulmadığını, geçerli belgelere göre düzenlenip düzenlenmediğini ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığını, bu defter ve belgelerin düzenli bir şekilde muhafaza edilip edilmediğini raporlarında belirtirler.

Denetçiler, Bakanlık veya kooperatif ortakları tarafından açıklanması istenilen hususlara cevap verilip verilmediği yönündeki incelemelerini raporlarında yer verirler. Kooperatif faaliyetlerinin daha etkin yürütülmesine yönelik teklifleri varsa onları da sunarlar.

Denetçiler, rapor düzenlemelerinden önce, tespit edilen bir aksaklığın düzeltildiğine dair bir beyanın kendilerine ulaştırılması durumunda, bu durumun doğruluğunu tahlil etmek suretiyle bulgunun ortadan kalktığı kanaatine varmaları halinde, bunun düzeltildiğine dair yargısına da raporlarında yer verebilirler.

2. Denetçilerin Rapor Hazırlarken Uymaları Gereken İlkeler:

Denetçilerin rapor düzenleme görevlerini aşağıda belirtilen ilkeler çerçevesinde yerine getirmeleri denetimin amacına varılması açısından uygun olacaktır:

1-Denetçi, raporun tam, doğru, objektif ve konunun müsaade ettiği ölçüde açık olmasına özen gösterir.

2-Denetçi, raporunda denetim amaçlarının tamamını karşılayan bilgilere yer vererek, araştırılan hususların doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlayacak biçimde sunar.

3-Denetçi, raporun doğruluğunu, sunulan bulguların gerçekten var olmasıyla ve bu bulguların doğru bir şekilde ortaklara aktarılması ile temin eder. Denetim açısından önemli görülen işlemlerden bazılarının denetlenememesi durumunda denetçi bunu raporda açıkça belirtir ve bu konuya ilişkin raporda herhangi bir yargıda bulunmaz.

4- Denetçi, raporunu ortakların raporda yer alan bulgulara dayanarak hareket edebilecekleri bir yaklaşımla sunar.

5-Denetçi, raporunu akıcı ve anlaşılır ifadeler kullanarak oluşturur. Raporda herhangi bir şeyi saklamayan, açık, yalın ve mümkün olduğunca teknik olmayan bir dil kullanır. Teknik terimlerin veya kısaltmaların kullanıldığı durumlarda, bu terimleri ayrıca açıklar ve kullanılan kısaltmalara ilişkin bilgilere raporda ayrı bir bölümde yer verir. Gereksiz detaylardan ve tekrarlardan kaçınır.

6-Denetçi raporda gerekli gördüğü yerlerde, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla grafik, tablo ve resim gibi görsel araçlardan faydalanabilir.

3. Kooperatifin Defter ve Belgelerinin İnceleme Yeri ve Usulü:

Kooperatifler Kanunu'nda ya da Türk Ticaret Kanunu'nda kooperatifin defterlerinin nerede inceleneceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Bununla beraber uygulamada defter ve belgeler kooperatif merkezinde incelenmektedir. Bunun mümkün olmaması durumunda defter ve belgeler yöneticilerden tutanak ile teslim alınarak karşılıklı belirlenecek uygun bir yerde inceleme yapılabilir.

Denetçiler inceleme çalışmalarını bir sistem dahilinde yerine getirmeli ve bu çalışmalarda kanun, kooperatif ana sözleşmesi, genel kurul kararları ve iyiniyet esaslarını rehber edinmeli, kooperatifin tüm faaliyet ve çalışmalarını bu çerçevede değerlendirmelidir.

Yapılan incelemelerde, yerine göre şerh düşmek yerine göre tutanak düzenlemek suretiyle tespitlerini belgelendirmelidirler.

Yazışmalarını da imza karşılığı, iadeli taahhütlü mektupla ya da noter marifetiyle yerine getirmelidirler.

Böylelikle ileri sürecekleri hususları kanıtlayıcı belgeleri oluşturulmuş olacaktırlar.

4. Kooperatiften Belge ve Bilgi İstenmesi:

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri denetçilerin görevlerini yerine getirmeleri için istenilen her türlü defter, belge ve bilgiyi denetçilere vermek zorundadırlar (KK m.66, f.2).

Uygulamada denetçiler yönetim kurulu üyelerinden bunları sözlü olarak istemektedirler. Ancak bazı durumlarda bu istek yerine getirilmeyebilmektedir. Bu durumda, denetçilerin, kooperatifin defter ve belgeleri ile istedikleri bilgileri yukarıda anıldığı şekilde yazılı olarak ve bir zaman belirtmek suretiyle istemeleri yerinde olacaktır.

Buna rağmen, defter ve belgelerin verilmeyerek inceleme yaptırılmaması durumunda, durumu kanıtlayacak belgelere dayanarak yöneticiler hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunulması mümkündür (KK m.66, f.2; ek m.2/2).

Denetçilerin, inceleme yükümlülüğünü yerine getirmemeleri halinde cezai sorumluluklarının doğacağını unutmamaları gerekir (KK m.66; ek m.2/3).

5. Denetçilerin Sayısı Birden Fazla İse Çalışma Şekli:

Birden fazla olan denetçiler bir heyet teşkil ederler (KK m.98, TTK m.347,f.1)

Denetçilerin sayısının birden fazla olması halinde kendi aralarında iş bölümü yaparak çalışmaları mümkündür. Bu durumda denetçilerin tayin edecekleri zamanlarda bir araya gelerek incelemeleri hakkında bilgi alışverişinde bulunmaları yerinde olacaktır. Bu durum genel kurula sunacakları raporların daha verimli olmasında da faydalı olacaktır.

Öte yandan, denetçiler arasında görüş ayrılıkları ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda her denetçinin ayrı ayrı denetim yaparak rapor yazması mümkündür.

6. Denetçilerin Kooperatifle İş Yapma Yasağı:

Kooperatifler Kanunu'nda denetçilerin ortaklık işlemleri dışında kendileri veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamelenin yapmalarını yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır.

Buna karşın, Türk Ticaret Kanunu'nun 347. maddesinin 3. fıkrasında, denetçilerin aynı zamanda kooperatifin memuru dahi olamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Bu durumda, denetçilerin kooperatifle olan ilişkileri kanunlarda belirlenen denetleme, idare ve istisnai temsil işleriyle, kanun hükümlerine aykırı olmayacak şekilde hazırlanacak ana sözleşme ile tespit edilecek denetleme ve idare işleriyle sınırlı olacaktır.

Bununla birlikte, Bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelere denetçilerin kooperatifin personeli olamayacakları; denetçilerin ortaklık işlemleri dışında kendi şahıslarını ilgilendiren hususlarda kooperatifle iş yapamayacakları yönünde hükümler konulmuştur.

Bu itibarla, denetçilerin kooperatifin ana sözleşmesini de göz önünde bulundurarak kooperatifle ortaklık işlemleri dışında bir iş ilişkisi içine girmemeleri ya da kooperatifin memuru olmamaları gerekmektedir.